

УДК 658.589:373.61

Краснов О.А., Ободець Р.В.

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНИХ
СКЛАДОВИХ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ
ПІДПРИЄМНИЦТВА ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ РЕСУРСІВ ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Проведено аналіз існуючої в Україні ситуації навколо інноваційної інфраструктури підтримки підприємництва, розглянуто основні фактори, що впливають на неї. Визначені напрями та методи покращення ситуації, через розробку та впровадження інноваційних складових розвитку інфраструктури підтримки підприємництва із залученням ресурсів вищого навчального закладу, доцільність та ефективність яких доказано на прикладі реальної інноваційної структури.

Ключові слова: інновації, інноваційна інфраструктура, підприємництво.

The analysis of the current situation in Ukraine around the innovative infrastructure of support business, the basic factors affecting it. The directions and methods of improvement through the development and implementation of innovative components of the business support infrastructure with the involvement of higher academic institutions resources, the appropriateness and effectiveness has been proven by the example of real innovation structure.

Keywords: innovation, innovation infrastructure, business.

Рівень розвитку будь-якої держави, добробут її населення визначається, в першу чергу, обсягом валового внутрішнього продукту на душу населення, рівнем безробіття та рівнем інфляції, а так само стійкістю економіки держави до зовнішніх економічних факторів і криз. Ми живемо в країні з ринковою економікою – економікою, заснованої на принципах ринкової саморегуляції і вільного підприємництва. Результативність і успіх любого підприємства прямо залежить від використання інновацій у своїй діяльності. На сьогоднішній день економіка розвинених країн носить інноваційний характер, тобто активно розробляються та застосовуються новітні технології у виробництві товарів чи послуг, а в Україні рівень розвитку та впровадження інноваційних рішень у виробництві та менеджменті організацій, пошуку та розробки нових ідей, трансферу технологій знаходяться на дуже низькому рівні, що обумовлює актуальність обраної теми. Ситуації, що існує на даний момент, сприяє низка негативних чинників – економічних, фінансових, правових, політичних, психологічних тощо, серед яких, на мою думку, одними з основних є: недосконала система управління інноваційними процесами, наявність непорозумінь в окремих питаннях між суб'єктами інноваційної діяльності.

Таким чином, на сучасному етапі гостро стоїть питання розвитку інноваційної інфраструктури підтримки підприємництва та впровадження її елементів в сучасну систему освіти та підготовки спеціалістів відповідного напрямку.

Дослідженням та вивченням питань щодо проблематики, тенденцій інноваційного ринку, розвитку інноваційної інфраструктури підтримки підприємництва в Україні, займалися такі вчені, як Дорофієнко В.В., Ободець Р.В., Майданевич Ю.П., Журавський В.С.

Однак принципи та методи впровадження та розвитку інноваційних складових розвитку інфраструктури підприємництва не набули в Україні достатньої практичної реалізації, через існуючу низку чинників, які несуть значний негативний вплив, внаслідок чого стан розвитку інноваційної інфраструктури підприємництва знаходиться у стані занепаду.

Таким чином, метою досліджень, результати яких наведені у даній роботі, є пошук та визначення методів та засобів, що сприятимуть розвитку інноваційної інфраструктури підтримки підприємництва, із ресурсів вищого навчального закладу.

В умовах становлення та розвитку ринкової економіки успішність діяльності та конкурентоспроможність любого підприємства безпосередньо залежить від того, чи

відповідає його продукція вимогам останніх досягнень науково-технічного прогресу. Це передбачає впровадження сучасних технологій у виробництво, пошук нових рішень існуючих виробничих завдань, розробку інноваційних проектів.

Як свідчить світовий досвід, передові позиції за рівнем технологічного та соціально-економічного розвитку займають держави, в яких створено розгалужену інноваційну інфраструктуру, яка активно використовується для реалізації інновацій.

Аналіз існуючої в Україні інфраструктури інноваційної діяльності, насамперед, свідчить про її нерозвиненість, неспроможність охопити всі ланки інноваційного процесу. Сформовані лише окремі елементи інноваційної інфраструктури. Так, за даними Донецької облдержадміністрації станом на кінець 2010 року в усіх регіонах України діяло лише 24 інноваційних центрів, 28 науково-навчальних центрів, 11 інноваційних інкубаторів бізнесу, 5 центрів інновацій та трансферу технологій, 23 центри комерціалізації інтелектуальної власності, 21 наукове впроваджувальне підприємство, 19 регіональних центрів науково-технічної та економічної інформації, 10 інноваційних технологічних кластерів, функціонують нечисленні консалтингові фірми та небанківські фінансово-кредитні установи. У регіонах України практично відсутні венчурні фонди, а створення центрів трансферу технологій перебуває лише на початковій стадії.

Сучасна ситуація викликана рядом чинників – економічних, політичних, правових, фінансових, соціологічних та психологічних тощо.

Аналіз законодавства з питань регулювання діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури свідчить про його недосконалість, фрагментарність, що стримує успішне становлення і розвиток вітчизняної інноваційної інфраструктури. Значною мірою ефективність державної політики з формування та розвитку інноваційної інфраструктури знижується внаслідок її безсистемності, неналежної обґрунтованості, відсутності чіткого розмежування завдань між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, нескоординованості їх діяльності, відсутності міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків. У рамках державних програм розвиток інноваційної інфраструктури не визначено як окрема проблема, їх заходи спрямовані на створення окремих інноваційних структур. Також має місце бути відсутність порозуміння між різними суб'єктами інноваційної діяльності, викликане різними поглядами на інновації, інноваційний процес, невірне розуміння інновацій та прийняття рішень.

Основною причиною не правильного використання інновацій у даному напрямку є, з одного боку, неправильне прийняття рішень конкретних фізичних осіб, яким суспільство дало на це повноваження (представникам органів влади, контролю і нагляду), з іншого боку, не готовність суспільства, яке виступає в ролі споживачів, відстоювати свої інтереси.

Основною причиною неправильного прийняття рішень є низький духовний і морально-психологічний рівень розвитку як владних структур, у яких особисті пріоритети переважають над громадськими інтересами, так і основної маси суспільства, яка формує владні структури і дозволяє їм діяти від свого імені.

Також сюди можна віднести причину нерозуміння суб'єктами понять, вимог, сутності необхідних заходів та впроваджень, стосовно інноваційних процесів.

Все це призводить до невиконання державних програм щодо інноваційного розвитку та впровадження інновацій у діяльність суб'єктів підприємництва, як на приватному, так і на державному рівні, а відповідно – до відсталості інноваційного ринку, зниження конкурентоспроможності вітчизняного продукту (товару чи послуги).

Найважливішим аспектом побудови національної інноваційної системи є її інституційне та інфраструктурне забезпечення. Мова йде не тільки про розвиток фінансово-кредитних інститутів, а й про сприяння становленню відповідної інноваційної інфраструктури, що

сприяє ефективній реалізації та комерціалізації науково-технічних розробок і нововведень. Необхідним також є розвиток інфраструктури інноваційного процесу, включаючи систему інформаційного забезпечення, систему експертизи, фінансово-економічну систему, виробничо-технологічну підтримку, систему сертифікації і просування розробок, комерціалізацію ідей, систему підготовки і перепідготовки кадрів, зокрема інноваційних менеджерів. Також слід зазначити достатньо значну роль трансферу технологій, який, особливо на етапі розвитку інноваційної інфраструктури, зможе послужити потужним поштовхом у розвитку підприємств, що, дозволить значно підвищити конкурентоспроможність товарів і послуг. Така інфраструктура здатна забезпечити ефективне функціонування не тільки наукоємного сектора, а й інноваційний розвиток традиційних галузей.

У якості вдалого прикладу взаємодії елементів інноваційної інфраструктури та систему підготовки та перепідготовки кадрів, доцільно навести громадську організацію «Донецький міський бізнес-інкубатор» - першу інноваційну структуру в регіоні. Донецький міський бізнес-інкубатор був створений у 2008 році, на базі кафедри «Менеджмент у невиробничій сфері» Донецького державного університету управління, за підтримки Донецької міської ради та Регіонального фонду підтримки підприємництва у м. Донецьку.

Приводячи приклад роботи кафедри Менеджмент у невиробничій сфері Донецького державного університету управління, де ведеться підготовка 60 магістрів за спеціальністю „Менеджмент організацій” в сфері послуг, необхідно враховувати, що сфера послуг представлена, як правило, підприємствами малого і середнього бізнесу, питання пристосовування випускників до створення таких підприємств є дуже актуальним. Враховуючи і концепцію розуміння професії менеджера – це створіння власного робочого місця і місця для інших супутніх професій, то і результатом роботи кафедри є створення малих підприємств.

Проте на сучасному етапі розвитку малого і середнього бізнесу склався один стереотип: «Купити і продати» але в більшості випадків ігноруються розвиток власного виробництва, пошук нових ідей, впровадження інноваційних складових, що приводить до негативного результату (банкрутства). Для запобігання таких негативних тенденцій, упроваджена інноваційна форма підготовки фахівців ВНЗ за спеціальністю „Менеджмент організацій”, яка вперше розроблена і апробована на кафедрі МНС за допомогою роботи бізнес-інкубатора за сприянням Регіонального фонду підтримки підприємництва в м. Донецьку.

Основна мета створення «Донецького міського бізнес-інкубатора» - забезпечення інтенсивного розвитку малого і середнього бізнесу, перш за все, за рахунок випускників – менеджерів вищих навчальних закладів.

Значна особливість роботи Донецького міського бізнес-інкубатора відрізняється своєю стратегією розвитку та схемою фінансового забезпечення за підтримки міських органів влади.

Сутність стратегії полягає у створенні мережі бізнес-інкубаторів у кожному місті та районі Донецької області. Таким чином, відповідно до реформи місцевого самоврядування послуги з бізнес-інкубації будуть реалізовані на місцях.

За підтримки проекту Inno Enterprise, який фінансується Європейським союзом, було розроблено концепцію створення тренінгового центру з підготовки інноваційних менеджерів на базі Донецького міського бізнес-інкубатора, який на даний момент успішно функціонує.

Бізнес-інкубатор виконує ряд функцій:

1. Освітня функція пов'язана з пошуком і адаптацією ідей бізнесу до реальних умов. Бізнес-тренінги, ділові ігри, які інтегровані в освітній процес підготовки за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» проводяться сумісно з Донецькою міською радою, Регіональним фондом підтримки підприємництва в м.

Донецьк, Донецької торгово-промисловою палатою та іншими консалтинговими агентствами, формують підприємницькі команди з баченням майбутнього і креативним мисленням.

2. У рамках наукової функції розробляються концептуальні основи формування інфраструктури підтримки підприємництва. Обґрунтовуються і розробляються системи консультаційно-інформаційної підтримки підприємців, проводяться соціологічні дослідження та моніторинг підприємницького потенціалу. Обумовлюється необхідність створення даних структур в окремих містах Донецької області.
3. Підприємницька функція – це реалізація концепції семи кроків створення малого підприємства; консультації з питань правового захисту бізнесу; експертна оцінка бізнес-проектів; робота маркетингового департаменту у напрямку розробки підприємницьких карт; робота з контролюючими та фіскальними органами.
4. Комунікаційна функція пов'язана з формуванням мережі філій бізнес-інкубаторів на території Донецької області.
5. Інформаційна функція – це створення баз даних щодо проведення консультацій (в тому числі і дистанційних) за наступними блоками: організація власної справи, бізнес-планування, правове забезпечення, бухгалтерський і податковий облік, блок офіс, департамент маркетингових досліджень. Створення інформаційно-аналітичного порталу у мережі «Internet»: www.incubator.dn.ua. Формування біржі бізнес-ідей, конкурентоспроможних та інноваційних бізнес-проектів

За результатами трьох років діяльності «Донецького міського бізнес-інкубатора» було створено 27 реальних підприємств, в т.ч. юридичних та фізичних осіб-підприємців; надано більш 700 консультацій з питань створення власного підприємства, проведено 65 тренінгів, семінарів та майстер-класів, через які пройшли підготовки понад 450 осіб.

Таким чином, Донецький міський бізнес-інкубатор став центром реалізації практичної підготовки випускників магістратури, підтримки підприємницької ініціативи і стає каталізатором створення нових компаній.

Така структура дала ряд позитивних моментів:

По-перше, це сприяння студентам магістратури в їх працевлаштуванні; по-друге, це уміле поєднання теоретичної і практичної підготовки, і по-третє, це рішення однієї з найважливіших задач – виявлення і обґрунтування необхідності створення тих малих підприємств які потрібні економіці міста та регіону. Це не просто створення абстрактних підприємств, а створення реально дієвих і конкурентоспроможних та інноваційних підприємств, які з одного боку можуть забезпечити зайнятість, сплату податків, а з іншого – забезпечити достатній рівень доходу випускників.

Необхідно постійно розширювати мережу. По-перше для реалізації державних програм стосовно інноваційного розвитку та надання послуг на місцях, а також для забезпечення ефективної взаємодії цих елементів, які формуючи певну інфраструктуру надають можливість починаючим підприємцям відкрити свій власний бізнес, та своїми товарами чи послугами вдало конкурувати на ринку.

Ефективність діяльності та успіх любого підприємства безпосередньо залежить від інновацій. Доказом цьому є досвід прогресивних країн світу. В Україні стан інноваційного ринку та рівень розвитку інноваційної інфраструктури знаходиться на низькому рівні. Необхідність розвитку даного сектору очевидна, однак цьому заважає ряд факторів – політичних економічних, психологічних, фінансових тощо. Склалося така ситуація, що бачення окремих питань різними суб'єктами інноваційного процесу значно відрізняється. Таким чином, не виконуються державні програми щодо розвитку інфраструктури та інноваційної діяльності, відсутня підтримка підприємницьких ініціатив, не достатньо

розвинена система допомоги та підтримки підприємств стосовно питань з інноваційного процесу.

Вирішенню цих питань та покращення сформованої ситуації сприятиме створення елементів інноваційної інфраструктури з підтримки підприємництва у регіонах України, структур з підготовки інноваційних менеджерів, та впровадження її у сучасну систему підготовки та перепідготовки фахівців.

Особливою необхідністю стає підтримка інноваційних та наукомістких підприємств, впровадження інновацій на підприємствах традиційних галузей, трансфер технологій у бізнес, сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, створення сприятливих умов для розвитку інноваційного ринку, розвиток інноваційної інфраструктури.

Найефективнішим інструментом підтримки бізнесу є процес інкубації бізнесу, тобто, розповсюдження впливу центрів бізнесу і бізнес-інкубаторів для поліпшення умов розвитку підприємництва на матеріальній базі державної власності. Далі, основну увагу буде приділено саме створенню бізнес-інкубаторів на регіональному рівні із залученням ресурсів державної власності.

Ефективну взаємодію системи освіти та елементів інноваційної інфраструктури ринку можливо побачити на прикладі створеної структури «Громадська організація «Донецький міський бізнес-інкубатор» на базі кафедри Менеджменту у невиробничій сфері Донецького державного університету управління. Результатом діяльності Донецького міського бізнес-інкубатора стає створення реальних конкурентоспроможних інноваційних підприємств, підготовка інноваційних менеджерів, та значна підтримка підприємництва у регіоні.

Сучасному українському ринку необхідні команди досвідчених фахівців з таким менеджментом, щоб їм можна було довірити проект і серйозні приватні інвестиції. Бізнес-інкубатор є надійним елементом ринкової інноваційної інфраструктури, який вдало взаємодіє з системою підготовки фахівців, в т.ч. інноваційних менеджерів. Необхідно впроваджувати комплекс заходів, що сприятимуть розвиненню даного інституту інноваційної інфраструктури, розповсюдження його структур по всіх регіонах. Це значно вплине на стан інноваційного ринку України, розвиток підприємництва в Україні, сприятиме росту національної економіки та покращить рівень добробуту населення та держави в цілому.

Література:

1. Инновационный менеджмент: справ. пособие. – [под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели] – СПб. : Наука, 1997. – 347 с.
2. Мазниченко В.Г. Проблемы и принципы формирования инновационной инфраструктуры. / В.Г. Мазниченко, Н.И. Кришталь. – Луганск, Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля. – 2009. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/vsunud/2009-6E/09mvgfii.htm>
3. Мостовая М.Я. Проблемы развития инновационной инфраструктуры в Украине и их решения. / М.Я. Мостовая. – НИЭИ при Минфине Украины. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://masters.donntu.edu.ua/2010/iem/stasovskaya/library/article3.htm>
4. Ободець Р.В. Опыт работы инновационной структуры поддержки предпринимательства на примере Донецкого городского бизнес-инкубатора (Украина). / Р.В. Ободець. - Донецьк : ДонГУУ. – 45 с.
5. Ободець Р.В. Розробка складових механізму державного управління розвитком малого підприємництва за рахунок випускників вищих навчальних закладів (регіональний аспект). / Р.В. Ободець. - Донецьк : ДонГУУ. – 45 с.
6. Украинский рынок инноваций уже существует // "Економіст" (Киев) № 5, 2004, - С. 88-89.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Ткаченко В.А. 22.09.11*

*Надійшло до редакції
12.10.11*